

УДК 821.161.2.003.07

О. Й. Снітовська,
аспірант

(Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)
zlotko_007@yahoo.co.uk

ЯВИЩЕ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМУ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЯК ЗМІСТОВО-СТИЛЬОВА ЇЇ ОСОБЛИВІСТЬ

У статті обґрунтовано проблему змістово-стильових особливостей художньої літератури як нетеоретичної форми філософування в єдності світової та української традиції інтелектуалізму в діахронному (від кінця XVIII ст.) та синхронному аспектах. Встановлено, що художньо-стильовою особливістю інтелектуалізму художньої літератури є екзистенційність (як на рівні форми, так і змісту твору), яка обумовлена світоглядно-ментальними, антисциєнтистськими настроями в культурі від Нового часу і до сьогодні; виміром інтелектуалізму в художній літературі є інтелектуально-раціональний підхід до художньо-образного відображення дійсності в мистецтві слова.

Постановка проблеми. Дослідження інтелектуалізму як художньо-стильової особливості літератури є актуальним для теорії літератури, оскільки допомагає прослідкувати вплив політичних та культурних чинників на розвиток художньої літератури як виду мистецтва, форми суспільної свідомості, нетеоретичної форми філософування, що й обумовило вибір теми даної статті. **Стан розробленості проблеми.** Інтелектуалізм як явище в світовій та, зокрема, українській художньо-естетичній традиції був об'єктом вивчення у працях М. Бахтіна [1], Ю. Борева [2], О. Забужко [3], Ю. Залізняка [4], П. Іванишина [5], Н. Козачук [6], Л. Мармазової [7] та ін.

М. Бахтін неодноразово висловлював переконання в тому, що філософію можна ефективно практикувати за межами наукової філософії, а саме в рамках художньої рефлексії [1]. Як зазначає Є. Чаплєвич, М. Бахтін не приховує своєї недовіри до професійної філософії і того способу розмірковування, який вона постулює. Більше довіри він виявляє до так званої "низинної філософії", яка виходить не з загальних філософських тверджень, а від конкретних та загальних проблем, які розглядає в рамках великих світоглядних і культурних цінностей. Або ж такої філософії, яка міститься там, де закінчується вузька науковість і починається позанаукове пізнання (знання), передусім, художнє. Не маючи довіри до науковості, М. Бахтін локалізує свою творчість на пограниччі науки і літературного мистецтва, що виявляє художнє мислення там, де наукового мислення недостатньо [8].

Обґрунтовуючи філософію української ідеї в європейському контексті, О. Забужко вказує на філософію як єдиний, крім мистецтва, вид духовної діяльності, який не потребує нічого поза власними межами, виникає й розвивається не "задля чогось", а "внаслідок чогось". Звертаючись до інтелектуальної традиції франкового періоду, О. Забужко зазначає, що саме на терені цієї суверенності, непідлеглості прямим запитам соціальної практики і відбувається зрощення художнього й філософського мислення, своєрідна компенсаторна, можливо, навіть несвідома, "філософізація" творчості [3: 57–58].

Серед останніх дисертаційних досліджень проблеми інтелектуалізму слід відзначити ряд праць. Зокрема, Козачук Н. В. досліджувала поетику української інтелектуальної прози 1960-90 рр. [6]; Залізняк Ю. Б. дослідив та узагальнив походження і наслідки застосування принципів етичного інтелектуалізму у публіцистичних працях Івана Дзюби та Вацлава Гавела у контексті посттоталітарних трансформацій східноєвропейського соціуму та цілого людства [4]; Мармазова Л. Л. розглядає еволюцію інтелектуалізму від XVIII століття до постмодерністських жанрових різновидів інтелектуального роману та інтелектуальної драми другої половини XX століття [7]. Однак, дослідження явища інтелектуалізму в художній літературі як змістово-стильової її особливості є сьогодні особливо актуальним і невирішеним.

Хронологічні межі дослідження проблеми інтелектуалізму в художній літературі як змістово-стильової її особливості охоплюють період кінця XVIII – початку XXI століть, адже саме культурно-історичні обставини зазначеного періоду сприяли розвитку інтелектуалізації літератури.

Об'єктом даної статті є інтелектуалізм як явище історико-літературного процесу в Україні і світі.

Предметом виступають змістово-стильові особливості інтелектуалізованого художнього твору як проблема теорії літератури.

Метою статті є обґрунтування проблеми змістово-стильових особливостей інтелектуалізованої художньої літератури в єдності світової та української традиції.

У межах поставленої мети буде вирішено такі **завдання**: з'ясувати сутність поняття "інтелектуалізм" як літературознавчої категорії; обґрунтувати інтелектуально-раціональний підхід до художньо-образного відображення дійсності в мистецтві слова; виявити жанрово-стильову специфіку інтелектуалізованого художнього твору; встановити когерентну особливість в українській літературі, якою є інтелектуалізм як на рівні її творення, так і рецепції.

Виклад матеріалу. Поняття "інтелектуалізм" є часто вживаним у літературній критиці, ним умовно позначено стильову домінанту твору або літературної течії, пов'язаної з відчутною перевагою

інтелектуально-раціональних елементів образного мислення митця над емоційно-чуттєвими. Інтелектуалізм виявляється у схильності персонажів, оповідача, ліричного героя до розумових рефлексій, самоаналізу, в яких переважає абстрактне мислення; у порушенні і художньому втіленні важливих проблем, у розкритті інтелектуального драматизму мислителів; у схильності письменника до певних жанрів, у яких органічно виражаються ці якості персонажів і особливості змісту творів (притчі, медитації, філософсько-наукова лірика, філософські романи, драми ідей тощо) [9: 305-306]. В. Іванишин визначає інтелектуалізацію творчості як збільшення питомої ваги розумових функцій у творчому процесі, творенні і рецепції художніх творів [10: 237]. Ю. Боров у словниковій статті "Інтелектуалізм в літературі" зазначає, що ця змістово-стилістична особливість літератури з'являється завдяки надзвичайно вагомому проникненню у художній твір філософської засади, це такий спосіб художнього мислення, який має особливі цілі (філософсько-концептуальний аналіз метафізичних проблем буття, аналіз стану світу), особливу активність художньої думки у ставленні і сприйнятті життєвого матеріалу (підвищення ролі суб'єктивної засади, примат думки над фактом), особливу форму і стилістику (тяжіння до умовності, параболічність мислення, експериментальність обставин, логізовані характери, які персоніфікують думки автора тощо) і, насамкінець, особливий характер впливу на читача і глядача (художній доказ ідеї, звернення не так до почуттів, як до розуму, "випрямлення" та інтенсифікація дієвості твору) [2: 105–107].

Єдність художніх і філософських ознак є засадничою ознакою інтелектуалізму як явища художнього розвитку XX століття. Тенденція інтелектуалізації мистецтва має глибоке коріння у самій дійсності XX століття: ускладнення і прискорення історичного процесу, загроза самому існуванню людства і всього живого на планеті, досягнення науково-технічного прогресу, які щораз змінюють наші уявлення про структуру всесвіту, про природу фізичних явищ, про людину і космос. Реальний процес інтелектуалізації та раціоналізації людського життя знаходить своє відображення у мистецтві.

Розвиток інтелектуалізму як явища в художній літературі, на наш погляд, пов'язаний з двома новочасними тенденціями і уявленнями про роль і значення науки і техніки у суспільстві та культурі: сцієнтизмом і антисцієнтизмом. Сцієнтизм відображено у переконанні, що наука є головною рушійною силою соціального прогресу, лідером культури, а її розвиток дає засоби для вирішення усіх проблем. Наукове знання і наукова істина оголошення сцієнтизмом як найвища цінність, причому форми соціального і гуманітарного знання опиняються поза орієнтацією людини. Антисцієнтизм виник як реакція на перебільшення ролі науки у житті людини та суспільства, виступає з негативною оцінкою досягнень науки, висуває звинувачення в тому, що вона збила людство з вірного шляху, змістила його увагу з осягнення Бога і душі, внутрішнього духовного вдосконалення людини на пізнання і перетворення зовнішнього середовища. У сфері художньої, (художньо-філософської) творчості ідеї антисцієнтистів захищають і поділяють герменевтика, екзистенціалізм, сентименталізм, романтизм, неоромантизм, реалізм, модернізм тощо. Таким чином, сцієнтизм як світоглядна позиція художньо-естетичної діяльності абсолютизує значення науки, науково-раціонального пізнання як еталона і взірця для культури і суспільства, у той час, як антисцієнтизм – відповідальність науки, а в цілому людини, за різні соціальні антагонізми і катаклізми [11: 626].

Інтелектуалізм як явище в художній літературі, художньо-стильова її особливість виникає і розвивається, виявляє зв'язок саме із антисцієнтистськими ідеями і тенденціями, є їх втіленням у певному часі і просторі, літературному напрямі, течії, творі (як на рівні його творення, так і сприйняття). Відбувається переорієнтація досліджень суспільних наук, мистецьких напрямів і стилів на проблеми людини, її зв'язку із своєю душею і зовнішнім світом. У другій половині XX століття, у період постмодерністського перелому у гуманістиці, як зазначає Д. Уліцька, прозвучало переконання про неминучу суб'єктність пізнання й умовність його результатів, про залежність істини від кутів зору, під якими вона пізнається і виражається, а також про її зв'язок з мовою цього вираження. Літературу вкотре було визнано сферою, в якій найповніше звучать гуманістичні ідеали та цінності. Це переконання супроводжується стиранням кордонів між літературою та філософією, філософією та літературознавством, літературознавством та естетикою, філософією мови, історією ідей, психологією, культурологією та наукою про світогляд [12].

Виміром інтелектуалізму як художньо-стильової особливості художньої літератури є в межах нашого дослідження інтелектуально-раціональний підхід до художньо-образного відображення дійсності в мистецтві слова – це когеренція філософії і художнього слова у формі і змісті літературного твору (як на рівні його творення, так і сприйняття), що вповні виявляє себе в екзистенційній течії в літературі в єдності світової та української традиції. Причому проблемне коло української літератури (людина та її буття, спільнота, нація зокрема, національна, рідномовна освіта тощо) виявляє необхідність використання національно-екзистенційної методології (за П. Іванишином [5]) з методологічною домінантою принципу націоцентричності.

З метою обґрунтування інтелектуально-раціонального підходу до художньо-образного відображення дійсності в мистецтві слова необхідно встановити єдність і відмінність між філософією і літературою як

формами суспільної свідомості, "любомудрієм" і видом мистецтва; обґрунтувати основні принципи та підходи до художньо-образного відображення дійсності в літературному творі; виявити специфіку та художні засоби інтелектуально-раціонального підходу до відображення дійсності в художньому літературному інтелектуалізованому творі.

Філософія і література мають свої точки дотикання і розмежування. А саме: зближує філософію і літературу те, що вони є історично розвиненими формами словесної творчості, наслідком якої є поява тексту, що передбачає появу реципієнта (слухач-читач), яка не завжди адекватна часові і простору творення тексту; сприйняття-розуміння-пізнання тексту виявляє особистісно-екзистенційну, діалогічно-комунікативну присутність автора, який ніколи не є інкогніто, а виявляє ментально-світоглядну приналежність до певного часу і простору; предметом філософської і літературно-художньої рефлексії є людина у всій повноті її діяльності і духовного життя, а також світ, що оточує людину; таким чином очевидно, що філософія і література є способом усвідомленого буття як на рівні особистості (автор – реципієнт), так і спільноти, яку ця особистість репрезентує.

У сприйнятті будь-якого словесного тексту форма об'єктивує зміст, а тому є зовнішнім, репрезентативним аспектом змісту, хоча цілісність тексту як певної системи інформації виявляє себе в єдності його форми і змісту: зміст переходить у форму, форма переходить у зміст. Це означає, що у процесі творчості зміст як сукупність ідей, уявлень, переконань автора виливається у форму судження, дискурсу, оцінки тощо, і в процесі сприйняття, перш за все, форми адресат тексту пізнає зміст. Формотворчими чинниками тексту є дотримання (створення) автором певного стилю і методу зображення-осмислення людини і світу навколо неї, що виявляє себе в мові і виступає практичним втіленням змісту. І саме мовне оформлення тексту становить суттєву відмінність філософської і літературної (художньо-літературної) творчості. Як відомо, світоглядні ідеї та гуманістичні ідеали формуються в усіх сферах духовно-практичного освоєння дійсності, у філософії і літературі зокрема. Проте від літератури як художньої форми світогляду, що ґрунтується на чуттєво-образному зображенні дійсності, філософія відрізняється тим, що будує свою картину світу і місце людини в ньому на основі теоретичного осмислення суспільно-історичного досвіду, надбань культури та здобутків наукового пізнання. І наслідком цієї філософської рефлексії є побудова раціонально-понятійних форм у системах ідей, та логічні способи їх обґрунтування через філософські категорії і поняття. Предметом філософії, як і літератури, є "вічні проблеми" людини та її буття у відношеннях щодо себе і оточуючого світу (істина, краса, добро, свобода, життя і смерть, щастя і шляхи його досягнення тощо), вирішення яких, однак, конкретизовано певним часом і простором. Формою врахування змін змісту пізнавальних проблем є стиль філософського мислення, що функціонує у системі того чи іншого філософського методу, характерними рисами якого є уможливлення і раціональність, концептуальне відтворення об'єктивної реальності з використанням аналізу і синтезу, дедукції та індукції, порівняння та аналогії, абстрагування та узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного. У процесі філософського пізнання філософський стиль, як і метод, апелює до природної та соціальної реальності не безпосередньо, а опосередковано, використовуючи різноманітні форми матеріальної і духовної культури, досягнення природничих та соціогуманітарних наук. Філософське знання і його теоретичні побудови не можуть бути перевірені експериментально на предмет істинності чи хибності, однак значимість філософського знання можна визначити за його здатністю пробуджувати свідомість, самосвідомість, слугувати методологічною основою інших сфер духовно-практичного освоєння світу.

Зменшення опозиційності раціонального та ірраціонального, а також переосмислення вихідних принципів та підходів до вирішення проблеми людини та сенсу її буття є одним із досягнень екзистенціалізму як літературно-філософського напрямку у новітній культурі. У філософській концепції екзистенціалізму має місце висока оцінка мистецтва, ототожнення його з філософією, про що свідчить форма викладу теоретичних ідей: романи, притчі, есе, художньо-критичні статті тощо. Таким чином екзистенціалізм як провідний філософсько-естетичний напрям XX ст. отримав широке відображення в художній або напівхудожній літературній формі (наприклад, Камю і Сартр є, водночас, і письменниками і філософами), у кіномистецтві (наприклад, у творчості М. Антоніоні, І. Бергмана, А. Рене). Причиною цього феномену є стиль мислення: якщо представник теоретичної філософії сповідує нейтралітет власної суб'єктивності, дотримується об'єктивності, відстороненості від предмету дослідження та відповідності власного філософування щодо концепції репрезентованого ним вчення, то екзистенційний мислитель сприймає світ як митець, "якому потрібно певним чином здійснити ідентифікацію з природою, щоб бути в змозі змалювати чи оспівати її" [13: 54]. Предметом філософсько-літературної рефлексії екзистенціалізму є унікально-неповторне буття людини, її екзистенція, яка не піддається логіко-раціональному пізнанню, а досягається безпосереднім переживанням кожної і певної миті буття як стану. Філософи-екзистенціалісти описують структури екзистенції, якими є модуси людського існування: страх, совість, вина, смерть, піклування, тривога, вибір, обов'язок. І саме художньо-образні засоби мистецтва, передають ці стани, дають можливість наблизитись до їх розуміння. На думку Леппа Іньяса, якби Сартр опублікував лише свій монументальний трактат "Буття і Ніщо" та інші філософські праці, то він, мабуть,

ніколи не став би таким популярним і знаменитим. Саме твори "Нудота", "Мухи", "За зачиненими дверима", "Дороги свободи" відкрили широкому загалу читачів основні положення сартрівської філософії, а "Буття і Ніщо" слід розглядати як своєрідний переклад філософською мовою екзистенційних ситуацій, описаних у романах і театральних п'єсах. Звернення до літературної творчості в екзистенційній перспективі становить суттєву властивість філософії екзистенції: не обмежуватися дискусіями між філософами-професіоналами, а прагнути до навернення прихильників, до загалу [13: 55]

Екзистенціалізм витворює специфічний стиль мислення, представлений релігійним і атеїстичним напрямками, представники яких найчастіше використовують феноменологічний метод осягнення реальності. Не вдаючись до визначень та доказів, цей аналітичний метод здатен і в художньому слові досягнути індивідуальне і конкретне, описує реальність в усій цілісності [13: 54]. Філософське "екзистенційне мислення" сприймає людину як цілісність її тілесних, емоційних, духовних сил, – як екзистенцію, існування, що не відмежоване від основи світу – буття. Екзистенційному мисленню не властиве розмежування суб'єкта та об'єкта, оскільки існування (екзистенція) знаходиться в нероздільній єдності з буттям. Екзистенційна реальність є вільною і неоднозначною, перебуває у постійному становленні, і філософія, яка ставить перед собою завдання вивчати її, на думку Лєппа Іньяса, не повинна претендувати на псевдологічність понятійної філософії [13: 59], а тому може бути висловлена засобами поезії. Філософія екзистенції не може ставити перед собою завдання визначення або статичного опису людської реальності.

Художньо-стильовим проявом інтелектуалізму в літературі є її жанрове розмаїття в конкретизації жанру щоденника, притчі, есе, філософсько-наукової лірики, філософського роману, роману-утопії (антиутопія), драми ідей тощо.

В українській культурі явище інтелектуалізму в художній літературі від доби Просвітництва пов'язане, перш за все, з іменами І. Вишенського, Г. Сковороди, Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка, Л. Українки, В. Винниченка, неокласиків, В. Стуса, Л. Костенко, О. Забужко та ін. А також інтелектуальна художньо-світоглядна літературна традиція відома як "філософія серця".

Висновки. Обґрунтовуючи проблему інтелектуалізму в теорії літератури, ми прийшли до таких висновків: проблема актуальна на міжгалузевому рівні; екзистенційність (як на рівні форми, так і змісту твору) є художньо-стильовою особливістю інтелектуалізму художньої літератури, яка обумовлена світоглядно-ментальними, антисциєнтистськими настроями в культурі від Нового часу і до сьогодні; виміром інтелектуалізму як художньо-стильової особливості художньої літератури в межах нашого дослідження є інтелектуально-раціональний підхід до художньо-образного відображення дійсності в мистецтві слова; українська література є нетеоретичною формою філософування, виявляє синкретизм науки (історіографія, етнографія, педагогіка, психологія тощо), філософії та мистецтва слова. Перспективою подальшого розгляду проблеми є визначення жанрових особливостей інтелектуалізованої художньої літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтін М. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках / М. Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – К.: Літопис, 2001. – 832 с. – С. 416–422
2. Боров Ю. Інтелектуалізм в літературі / Ю. Боров // Словарь литературоведческих терминов. Ред.-сост. Л. И. Тимофеев и С. В. Тураев. – М.: "Просвещение", 1974. – 509 с. – С. 105–107
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О. Забужко. – К.: Основи, 1993. – 126 с.
4. Залізник Ю.Б. Етичний інтелектуалізм публіцистики Івана Дзюби та Вацлава Гавела / Ю.Б. Залізник. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.08. – Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Львів, 2007. – 217 с.
5. Іванишин П.В. Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти): Монографія / П.В. Іванишин. – Дрогобич: Видавнича фірма "Відродження", 2005. – 308 с.
6. Козачук Н.В. Поетика української інтелектуальної прози 1960–90 рр. / Н.В. Козачук. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01. – українська література. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2007
7. Мармазова Л.Л. Поетика постмодерністської інтелектуальної драми Т. Стоппарда / Л.Л. Мармазова. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04. – Донецький національний університет. – Донецьк, 2006
8. Чаплєвич Є.. Діалогічне мислення Михайла Бахтіна / Є. Чаплєвич // Література. Теорія. Методологія: Пер. з польськ. С. Яковенка. / Упор. І наук. ред. Д. Уліцької. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. – 543 с. – С. 176–198
9. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. – К.: ВЦ "Академія", 2007. – 752 с. – С. 305–306
10. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. / В.П. Іванишин / [упоряд. тексту П.В. Іванишина]. – К.: ВЦ "Академія", 2010. – 256 с.
11. Сциєнтизм і антисциєнтизм // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 744 с. – С. 626
12. Уліцька Д. Антипозитивістський злам / Д. Уліцька // Література. Теорія. Методологія: Пер. з польськ. С. Яковенка. / Упор. І наук. ред. Д. Уліцької. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. – 543 с. – С. 38–55

13. Лепп Іняс. Християнська філософія екзистенції: Пер. з фр. / Іняс Лепп. – К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2004. – 148 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bahktin M. Problema tekstu u linhvistytsi, filolohii ta inshykh humanitarnykh naukakh [Text issues in linguistics, philosophy and other humanities] / M.Bakhtin // Antolohia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st.. / za red. Marii Zubrytskoi. 2-e vyd., dopovnene. – K.: Litopys, 2001. – 832 s. – S. 416 – 422
2. Borev Y. Intelktualizm v literaturi [Intellectualism in literature] / Y.Borev // Slovar literatyrovedcheskikh terminov. Red.-sost.:L.I.Timofeev i S.V.Turaev. – M.: "Prosvyeshcheniie", 1974. – 509 s. – S. 105 – 107
3. Zabushko O. Filosofia ukrainskoi idei ta evropeiskyi kontekst [Philosophy of Ukrainian idea and European context] / O.Zabushko. – K.:Osnovy, 1993. – 126 s.
4. Zaliznyak Y.B. Etychnyi intelektualizm publistystyky Ivana Dzyuby ta Vaslava Havela [Ethnic intellectualism of Ivana Dzyuby and Vaslava Havela publication] / Y.B. Zaliznyak. – Dysertatsia na zdobuttia naukovooho stupenya kandydata filolohichnykh nauk za spetsialnistyy 10.01.08. – Lvivskiy natsionalnyi universytet im. Ivana Franka. – Lviv, 2007. – 217 s.
5. Ivanyshyn P.V. Natsionalno-ekzyshtentsialna interpretatsia (osnovni teoretychni ta prahmatychni aspekty): Monohrafiya [National-existential interpretation (principal theoretical and pragmatic aspects): Monography] / P.V. Ivanyshyn. – Drohobych: Vydavnycha firma "Vidrodzhennya", 2005. – 308 s.
6. Kozachuk N.V. Poetyka ukrainskoi intelektualnoi prozy 1960-90 rr. [Poetics of Ukrainian intellectual prose 1960-90] / N.V.Kozachuk. – Dysertatsia na zdobuttia naukovooho stupenya kandydata filolohichnykh nauk za spetsialnistiu 10.01.01. – ukrainska literatura. – Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. – Ivano-Frankivsk, 2007
7. Marmazova L.L. Poetyka postmodernistskoi intelektualnoi dramy T.Stopparda [Poetics of postmodernist intellectual drama of T. Stopparda] / L.L.Marmazova. – Dysertatsia na zdobuttia naukovooho stupenya kandydata filolohichnykh nauk za spetsialnistiu 10.01.04. – Donetskyy natsionalnyi universytet. – Donetsk, 2006
8. Chapleievych E. Dialohichne myslennya Myhaila Bakhtina [Dialogical thinking of Mikhail Bakhtin] / E.Chapleievych // Literatyr. Teoriya. Metodolohia: Per. z polsk. S.Yakovenka. / Upor. i nauk. red.. D.Ulitskoi. – K.: Vyd. dim "Kievo-Mohylianska akademiya", 2006. – 543 s. – S. 176 – 198
9. Literaturoznachnyi slovnyk-dovidnyk [Literary dictionary] / Za red.. R.T.Gromyaka, Y.I.Kovaliva, V.I.Teremka. – K.: VTs "Akademiya", 2007. – 752 s. – S. 305 – 306
10. Ivanyshyn P.V. Natsionalno-ekzyshtentsialna interpretatsia (osnovni teoretychni ta prahmatychni aspekty): Monohrafiya [National-existential interpretation (principal theoretical and pragmatic aspects): Monography] / P. V. Ivanyshyn. – Drohobych: Vydavnycha firma "Vidrodzhennya", 2005. – 308 s.
11. Stsientyzm i antystsientyzm [Scientism and antiscientism] // Filosofs'kyi entsyklopedychnyi slovnyk. – K.: Abrys, 2002. – 744 s. – S. 626
12. Ulitska D. Antypozytyvistskyi zlom [Antipositiv break] / D. Ulitska // Literatura. Teoriya. Metodolohia: Per. z polsk. S.Yakovenka. / Upor. i nauk. red.. D.Ulitskoi. – K.: Vyd. dim "Kievo-Mohylianska akademiya", 2006. – 543 s. – S. 38 – 55
13. Lepp Inas. Khrystyianska filosofiya ekzyshtentsii: Per. z fr. [Christian philosophy of existentialism] / Inas Lepp – K.: Univ. vyd-vo "Pulsary", 2004. – 148 s.

Матеріал надійшов до редакції 22.05. 2013

Снитовская О. Й. Явление интеллектуализма в художественной литературе как содержательно-стилевая ее особенность.

В статье обоснована проблема содержательно-стилевых особенностей художественной литературы как нетеоретической формы философствования в единстве мировой и украинской традиции интеллектуализма в диахронном (с конца XVIII века) и синхронном аспектах. Выявлено, что художественно-стилевой особенностью интеллектуализма художественной литературы есть экзистенциальность.

Snitovskaya O. I. Scene Intellectualism in the Fiction as a Substantial and Style of its Features.

The issues of content and stylistic features of fiction are substantiated in the article. Fiction is considered to be a non-theoretical form of philosophizing in the unity of global and Ukrainian traditions of intellectualism in diachronic (late XVIII) and synchronous aspects. It is proved that artistic and stylistic feature of intellectualism in fiction is existentiality (both at the form level as well as the content one), which is conditioned by ideological, mental, and anti-scientology movement tendencies in the culture dating from New Age up to the present; the dimension of intellectualism in fiction is intellectual and rational approach to artistic and imaginative reflection of reality in art expression.